

Н. Е. Зорина

База данных Авторитетного файла «Предметные заголовки» электронного каталога ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского – важный элемент интеграции

В статье освещаются основные аспекты процесса основания базы данных авторитетного файла тематических предметных рубрик по вопросам образования, педагогики и психологии электронного каталога Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В. А. Сухомлинского; раскрывается его значение для формирования интегрированного отраслевого информационного ресурса; рассматривается технология создания авторитетного файла «Предметные заголовки».

Ключевые слова: предметные рубрики, предметные заголовки, предметизация, электронные каталоги, авторитетные файлы, авторитетные записи, библиотеки, информационные ресурсы.

N. E. Zorina

The Database of the Authoritative File «Subject Headings» in the electronic catalogue at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine is an important component of integration

The article highlights the main aspects of starting a database of the authoritative file of thematic subject headings concerning education, pedagogy and psychology in the electronic catalogue at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. The researcher reveals its importance as far as the formation of the integrated branch information resource is concerned. The author of the article considers the technology of creating the authoritative file «Subject Headings».

Key words: subject rubrics, subject headings, subject indexation, electronic catalogues, authoritative files, authoritative records, libraries, information resources.

Надійшла до редколегії 08.11.2013 р.

УДК 025.4.036-027.522:37(043.5)

С. Г. Коваленко,

наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ЗВЕДЕНА БАЗА ДАНИХ ДИСЕРТАЦІЙ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ – СКЛАДОВА ІНТЕГРОВАНОГО ГАЛУЗЕВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ

Висвітлено процес створення бібліографічної Зведеної бази даних дисертацій з питань освіти, педагогіки і психології на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Ключові слова: дисертації, зведені бази даних, освіта, педагогіка, психологія, інтегрований галузевий інформаційний ресурс.

Постановка проблеми. Сьогодні, за часів кардинальних соціальних та економічних змін, що відбуваються в українському суспільстві, відчутно зростає роль педагогічної науки, яка визначає мету, зміст, форми й методи виховання та підготовки молодого покоління до життя й праці, впливає на розвиток і вдосконалення національної освіти. Дослідження теоретичних проблем виховання й навчання, практичних шляхів поліпшення якості навчально-виховного процесу мають у цей період якнайповніше задовольняти потреби практики. Діяльність в такому

напрямі безумовно повинна забезпечуватись якісною інформаційною підтримкою. Провідна роль у означеному процесі належить Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), що функціонує як національне галузеве книгосховище, всеукраїнський науково-інформаційний, науково-методичний і координаційний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України [6]. Її головною метою є задоволення фахових інформаційних потреб працівників освіти України, сприяння здійсненню наукових досліджень у галузі педагогіки та психології, впровадження досягнень науки та передового досвіду в практику роботи навчальних закладів різних типів, а також сприяння освіті, самоосвіті та професійному становленню й зростанню науково-педагогічних і педагогічних кадрів. Відповідно до «Концепції створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» [2], колектив ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спільно з провідними освітянськими бібліотеками розпочали формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) у традиційній та електронній формі, а також забезпечення вільного й багатоаспектного доступу до нього.

Інтеграційні процеси, що відбуваються у світі, призвели до того, що бібліотеки не можуть дозволити собі існувати ізольовано одна від одної, виконуючи при цьому все складніші завдання. Інтеграційні процеси впливають також на форми міжбібліотечної взаємодії й характер відносин взаємодіючих суб'єктів [3]. Жодна бібліотека не має можливості отримувати всі документи, що можуть зацікавити її користувачів, тож вони не завжди мають змогу знайти у фонді конкретної бібліотеки необхідний матеріал. Вихід із такого становища бібліотеки знаходять у кооперуванні своїх зусиль. І передусім це стосується обслуговування читачів. У зв'язку з вищезазначеним, у межах виконання планових наукових досліджень та здійснення НДР «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» (наук. керівник – канд. іст. наук, старш. наук. співроб., директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – П. І. Рогова), у 2012 р. розпочато формування бібліографічної Зведеної бази даних дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології (ЗвБД дисертацій) на базі вказаної вище бібліотеки.

Дисертація (від лат. *dissertation* – дослідження, міркування) – це спеціальна форма наукового твору, що має науково-кваліфікаційний характер, готується для публічного захисту й отримання вченого ступеня [1]. Дисертація виконується особисто у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої наукової монографії. Вона містить висунуті автором для прилюдного захисту науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, характеризується єдністю змісту та свідчить про особистий внесок здобувача в науку. Виходячи з наведеної вище характеристики дисертації, а також маючи на увазі велике значення досягнень для суспільства педагогічної та психологічної науки, фахівцями

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було ухвалено рішення про створення ЗвБД дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології.

Зведені каталоги (бази даних) – це часткові або повні каталоги фондів кількох бібліотек, тобто бібліотечні каталоги, що віддзеркалюють фонди самостійних бібліотек або бібліотечної мережі регіону або галузі. Зведені каталоги виконують ті самі функції, що й інші бібліотечні каталоги, але особливого значення набуває виконання ними інформаційно-пошукової функції [9]. Такі каталоги створює група бібліотек для того, щоб насамперед інформувати користувачів про наявність документів, у нашому випадку дисертацій, про їх місце зберігання, а також представляти дисертаційний фонд бібліотек-учасниць. За допомогою сигл ідентифікації (умовних позначок) у зведених каталогах зазначається, у фонді якої бібліотеки зберігається той або інший документ. ЗвБД дисертацій створено шляхом акумулювання бібліографічних записів (БЗ) дисертацій, що зберігаються в освітянських бібліотеках – учасницях Проекту створення мережевого ІГР.

Аналіз джерельної бази. Дослідження питання створення зведених каталогів в Україні (Є. О. Корнілова [2], В. В. Сєдих [9]) та за кордоном (Є. Іванова [1], Т. І. Пуртова [7], О. І. Саломатова [8]) дозволило зробити такі висновки: зведені каталоги давно і активно створюються в багатьох колишніх республіках СРСР, спочатку – в традиційній паперовій (картковій або друкованій) формі, згодом – в електронній. Вони об'єднували бібліографічні записи за різними ознаками – мовними, територіальними, типо-видовими, галузевими, тематичними тощо. В останнє десятиріччя все більше бібліотек почало приєднуватися до корпоративних проєктів, у тому числі й в Україні [3]. Але об'єднаного інформаційного ресурсу з питань освіти, педагогіки і психології нами виявлено не було. Це дозволяє стверджувати, що започаткований ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського проєкт є новим напрямом у роботі освітянських бібліотек.

Актуальність роботи зумовлена важливістю інформації, що міститься в дисертаційних дослідженнях, для науковців, пошукувачів, дисертантів, практичних педагогів, а також відсутністю інформації про дисертації на сайтах багатьох установ і організацій, де ці дисертації готувалися, захищалися й зберігаються.

Метою статті є висвітлення теоретичних, організаційних і методичних підходів, застосованих у процесі створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в електронній формі на прикладі організації та використання зведеної БД дисертацій і надання до нього вільного й багатоаспектного доступу через веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Метою створення ЗвБД дисертацій було:

- об'єднання зусиль освітянських бібліотек – учасниць Проекту створення ІГР на засадах партнерства й кооперації;
- досягнення якісно нового рівня повноти і оперативності задоволення інформаційних потреб користувачів різних категорій за рахунок надання їм об'єднаних інформаційних ресурсів, акумульованих у бібліотеках галузі, і засобів

пошуку з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення наукових, управлінських, виробничих, соціальних та інших завдань;

– скорочення сумарних фінансових, трудових і матеріальних витрат бібліотек на створення й підтримку ІГР та автоматизацію бібліотечних процесів.

Практично основна мета ЗвБД дисертацій реалізовувалася за допомогою розв'язання таких завдань:

– організаційно-технологічне забезпечення створення, підтримки й керування електронним інтегрованим інформаційним ресурсом дисертацій галузевої тематики для спрощеного пошуку й добору інформації, необхідної для наукової, практичної, навчальної чи іншої діяльності;

– поліпшення якості створюваних інформаційних ресурсів бібліотек через забезпечення уніфікованого підходу до оформлення бібліографічних записів;

– надання користувачам комплексу бібліотечно-інформаційних послуг, які забезпечують ефективне використання ІГР дисертацій;

– реалізація вільного і багатоаспектного доступу до ЗвБД дисертацій віддаленим користувачам через веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за адресою <http://dnpb.gov.ua>;

– реалізація механізму міжбібліотечного обміну даними через запозичення БЗ бібліотеками – учасницями Проекту;

– скорочення дублювання в роботі бібліотек завдяки корпоративній каталогізації через одноразове введення інформації та багаторазове і багатофункціональне використання.

Згідно з «Положенням про бібліографічну Зведену базу даних дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології» [5] ЗвБД дисертацій створюється на принципах:

– рівноправності всіх учасників Проекту: всі учасники Проекту мають рівні права та обов'язки;

– відкритості Проекту: Проект відкрито для приєднання нових учасників; його учасником може стати будь-яка бібліотека, готова дотримуватися правил Проекту.

Засновником і координатором ЗвБД дисертацій є ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Відповідно, БЗ дисертацій її електронного каталогу (ЕК) стали ядром ЗвБД дисертацій.

Як головний координатор Проекту, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського має такі права та обов'язки:

– створення, підтримка та розвиток програмного, апаратного й технологічного забезпечення ЗвБД дисертацій;

– надання доступу до інформаційних ресурсів;

– поточне управління діяльністю ЗвБД дисертацій (зокрема укладення Договорів з бібліотеками);

– методична підтримка учасників ЗвБД дисертацій.

Звідси випливають і основні завдання ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а саме:

- збирання в електронному вигляді БЗ, які надходять від бібліотек-учасниць Проекту;
- остаточне доопрацювання й коригування у разі необхідності отриманих БЗ, введення їх у ЗвБД дисертацій;
- адміністрування, резервне копіювання, зберігання й актуалізація ЗвБД дисертацій;
- надання користувачам можливості пошуку у ЗвБД дисертацій за основними бібліотечними атрибутами;
- просування й рекламування інформаційного ресурсу;
- навчання співробітників бібліотек-учасниць Проекту, надання консультативної допомоги.

Відповідно до «Положення про бібліографічну Зведену базу даних дисертацій із питань освіти, педагогіки та психології» бібліотекам-учасницям Проекту надаються такі права [5]:

- користуватися сервісом пошуку у ЗвБД дисертацій;
- користуватися сервісом запозичення – отримувати БЗ дисертацій у терміни та з якістю, що відповідають вимогам Проекту;
- використовувати без зміни або редагувати отримані в рамках Проекту БЗ для формування власних баз даних, призначених для обслуговування користувачів і виконання внутрішніх робіт бібліотеки, яка бере участь у формуванні ЗвБД дисертацій;
- отримувати нормативно-інструктивні, організаційно-технологічні й методичні документи та консультативну допомогу від ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з питань, пов'язаних із формуванням ЗвБД дисертацій;
- подавати на розгляд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського пропозиції щодо поліпшення вищезазначеної спільної діяльності.

Участь у Проекті здійснюється на основі Договору про науково-інформаційне співробітництво та Додаткової угоди до Договору про науково-інформаційне співробітництво щодо створення ЗвБД дисертацій, які укладаються з ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Необхідною умовою участі в Проекті ЗвБД дисертацій є:

- існування у кожній бібліотеці-учасниці власного електронного каталогу;
- дотримання єдиних стандартів на створення бібліографічних записів для уніфікування процесів опрацювання документів і поповнення баз даних, що дасть можливість підтримувати єдиний корпоративний стандарт подання даних;
- підключення бібліотеки-учасниці ЗвБД до Інтернету.

На першому етапі роботи до проекту було підключено бібліотеки наукових установ НАПН України, передусім ті, що вже створили електронні каталоги та для організації ЕК використовують програмне забезпечення САБ ІРБІС, а саме:

- бібліотека Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих;
- бібліотека Інституту професійно-технічної освіти;
- бібліотека ім. А. Ф. Залевської Інституту психології ім. Г. С. Костюка.

Цей вибір обумовлювався передусім тим, що в названих бібліотеках зосереджено значну частину дисертацій, захищених в установах НАПН України; науковці саме цих установ насамперед потребують такої інформації; усі ці установи розміщено в м. Києві й співробітництво з ними (надто на початковому етапі створення ЗвБД дисертацій) було найдоступнішим. У фондах наукових бібліотек НАПН України зберігається понад 2200 прим. дисертацій, які відображаються в ЕК. Бібліотеки підключено до Інтернету, але ЕК кожної з них залишається недоступним для віддалених користувачів, оскільки відповідну інформацію не представлено на сайтах установ. З цими трьома науковими установами НАПН України ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського уклала Договори про науково-інформаційне співробітництво й Додаткові угоди щодо створення ЗвБД дисертацій.

У 2013 р. до проекту почали активно підключатися бібліотеки ВНЗ із різних регіонів України. На сьогодні в проекті вже беруть участь 8 вищих навчальних закладів. Це – Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський інженерно-педагогічний університет», Маріупольський державний університет, Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта), Житомирський державний університет імені Івана Франка, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, з якими укладено Договори про співпрацю. З Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова та Українською інженерно-педагогічною академією (м. Харків) Договори перебувають на стадії підписання.

Для уніфікування створення бібліографічних записів дисертацій і уникнення помилок у майбутньому фахівцями відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було розроблено інструкцію «Створення бібліографічних записів для зведеної бази даних дисертацій» [10]. Ця інструкція визначає набір полів і підполів та правила їх заповнення для організації й ведення зведеної бази даних (БД) дисертацій у модулі «Каталогізатор» САБ ІРБІС. Інструкція призначається для бібліотек-учасниць створення зведеної БД дисертацій, представлених на будь-яких носіях (паперових або електронних). Також було розроблено інструкцію «Обмін бібліографічними записами документів для створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу на засадах кооперування», яка регламентує технологічний процес використання FTP-сервера (File Transport Protocol) для здійснення обміну БЗ з ЕК, створених на базі Системи автоматизації бібліотек ІРБІС (САБ ІРБІС) [4].

Ці інструкції й Положення про ЗвБД дисертацій було розіслано всім бібліотекам-учасницям для опрацювання й подальшого використання у роботі. Крім того, для фахівців деяких бібліотек було проведено навчання, а також здійснювалося

консультування зі створення БЗ дисертацій. У рамках надання методичної допомоги бібліотекам-учасникам та для полегшення їхньої роботи в процесі створення БЗ дисертацій ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, в разі потреби, забезпечує ці бібліотеки необхідною нормативною, інструктивною та методичною документацією, планує також передати до цих бібліотек словники, вже створені фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Це, зокрема, словник «Коди найменувань спеціальностей ВАК», авторитетні файли «Коллективні автори», «Індивідуальні автори», в майбутньому – АФ «Предметні заголовки» тощо. Крім того, фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було розроблено сигли бібліотек мережі для їхньої ідентифікації в електронному режимі. Сигли визначено для різних видів освітянських бібліотек. Зокрема, сигла **В000** ідентифікує бібліотеки наукових установ НАПН України. Згідно з інструкцією «Створення бібліографічних записів для зведеної бази даних дисертацій» під час внесення даних у поле 902 «Тримач документа» заповнення підполів «Назва організації» та «Сигли (національний код організації)» є обов'язковим.

Для координування заходів, пов'язаних з експортом БЗ дисертацій, у бібліотеках-учасниках було призначено відповідальних осіб за передавання даних, в обов'язки яких входить експортування БЗ дисертацій із дотриманням положень інструкції щодо обміну. При цьому, за умови дотримання вимог інструкції щодо створення й імпортування записів у ЗвБД, відбувається злиття БЗ однакових дисертацій із зазначенням усіх організацій – тримачів дисертацій. У ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як головну, відповідальну за ЗвБД дисертацій установу було призначено адміністратора ЗвБД дисертацій, в обов'язки якого входить контроль якості БЗ [7; 8], а саме:

- перевірка імпортованих БЗ на наявність дублетних записів та, в разі необхідності, видалення їх;
- перевірка БЗ на відсутність інформації в обов'язкових для заповнення полях згідно з інструкцією «Створення бібліографічних записів для зведеної бази даних дисертацій»; особлива увага приділяється заповненню поля **902** «Тримач документа»;
- конвертування імпортованих БЗ в ЗвБД дисертацій.

У ході роботи від бібліотек-учасниць Проекту станом на 10.10.13 було отримано **5 082** БЗ дисертацій, зокрема:

- від бібліотеки Інституту педагогічної освіти й освіти дорослих – 470 БЗ;
- від бібліотеки імені А. Ф. Залевської Інституту психології імені Г. С. Костюка – 707 БЗ;
- від бібліотеки Інституту професійно-технічної освіти – 38 БЗ;
- від Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка – 115 БЗ;
- від Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта) – 17 БЗ;
- від Житомирського державного університету імені Івана Франка – 10 БЗ;

- від Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків) – 71 БЗ;
- від Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова – 3452 БЗ;
- від Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – 202 БЗ.

Незважаючи на відсутність електронного каталогу, бібліотека Інституту вищої освіти НАПН України також надала перелік 150-ти своїх дисертацій із питань педагогіки та психології, які було включено до ЗвБД дисертацій.

Після отримання БЗ і конвертування їх до робочої ЗвБД дисертацій, записи ретельно переглядались, у разі необхідності доопрацьовувались і копіювалися до функціональної ЗвБД дисертацій, доступної для користувачів.

Рис. 1. Вікно пошуку у ЗвБД дисертацій

У процесі створення ЗвБД дисертацій було виявлено такі типові недоліки, які найчастіше допускалися працівниками бібліотек-учасниць Проекту під час створення БЗ:

- не заповнювалося поле 606 «Предметна рубрика» або заповнювалося неправильно;
- не завжди заповнювалося поле 610 «Ненормовані ключові слова».

Ці елементи БЗ є головними вербальними пошуковими елементами для користувачів ЗвБД дисертацій, тому заповнення цих полів необхідно здійснювати щонайретельніше, використовуючи наявні нормативно-інструктивні й методичні документи, зокрема, дотримуватись вимог інструкції «Створення бібліографічних записів для зведеної бази даних дисертацій» [10].

Пошук у ЗвБД дисертацій здійснюється за стандартними пошуковими елементами: автор, назва, предметні рубрики, ключові слова. На рис. 1 відображено пошукове вікно web-порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, за допомогою якого здійснюється пошук дисертацій.

На рис. 2 відображено результати пошуку дисертацій.

The screenshot displays two search results for dissertations. Each result includes the following information:

- Entry 1:**
 - Author: Радзевич, Валентина Олександрівна.
 - Title: Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Радзевич Валентина Олександрівна ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. - Київ : [б. в.], 2010. - 456, [16] с. + 1 додаток (303 с.). - Бібліогр.: с. 71-81. - УДК 377.057.876.7+377.016.7:377.057.876.7:377.016.7
 - Keywords: Професійне навчання-- професійно-технічної навчальні заклади художнього профілю-- Україна-- Дисертації
 - Keywords (non-abbreviated): професійне навчання -- професія -- спеціальність -- навчально-виробничий процес -- виробниче навчання -- практичні умови -- практичні навчачи -- заклади профтехосвіти художнього профілю -- Україна
 - Integrating document: Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. Україна, 04060, м. Київ, вул. М. Беринського, 9, тел./факс: +38(044)440-35-48, +38(044)467-22-14
 - Address: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, вул. М. Беринського, 9
 - Access: Нещипко, Нелля Григорівна (нар. 1939) (наук. кер.), Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України (Київ)
 - Access points: 1
 - Free: 1
 - Find links
- Entry 2:**
 - Author: Корняцька, Лариса Анатоліївна.
 - Title: Педагогічні засади використання етнодосвіту у професійній підготовці інженерів-педагогів швейного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Корняцька Лариса Анатоліївна; НАПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. - Київ : [б. в.], 2010. - 285, [11] с. - Бібліогр.: с. 253-285. - УДК 378.057.85.687.01
 - Keywords: Професійна підготовка-- дорослий педагог-- Дисертації
 - Keywords (non-abbreviated): Етнокультура-- Дисертації
 - Keywords (non-abbreviated): етнодосвіту -- професійна підготовка -- інженери-педагоги -- швейний профіль -- етнографічна діяльність
 - Integrating document: Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. Україна, 04060, м. Київ, вул. М. Беринського, 9, тел./факс: +38(044)440-35-48, +38(044)467-22-14
 - Address: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ, Чапаське шосе, 98
 - Address: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, вул. М. Беринського, 9
 - Access: Радзевич, Валентина Олександрівна (1956) (наук. кер.); Національна академія педагогічних наук України (Київ). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
 - Access points: 1
 - Free: 1
 - Find links

Рис. 2. Результат пошуку дисертації в ЗвБД дисертацій

Станом на 08.01.2014 р. ЗвБД дисертацій містить понад 7790 бібліографічних записів.

Інтегрування галузевих інформаційних ресурсів на засадах кооперування є надзвичайно актуальним. Зокрема, результатом роботи зі створення ЗвБД дисертацій стало відображення галузевої інформації про захищені дисертації в одному місці та спрощення доступу до неї в режимі он-лайн за допомогою стандартних засобів Інтернету для віддалених користувачів завдяки створенню єдиного вікна доступу через веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Що дає проект бібліотекам-учасникам? Насамперед доступ до інформаційних ресурсів (дисертацій) всіх бібліотек-учасниць, відсутність дублювання в роботі, вирішення суто професійних завдань (технічних, методичних, організаційних), дотримання єдиних вимог до створення бібліографічних записів (опис, індексування тощо), а також можливість викласти свої ресурси в мережі Інтернет в рамках корпоратизації.

Бібліотеки-учасниці проекту створюють для читачів спільний інформаційний простір. Але, отримавши можливість представити свої бібліографічні записи (БЗ) в Інтернет, бібліотеки усвідомили, наскільки вони відповідальні за достовірність і якість своєї інформації.

Зі збільшенням кількості учасників Проекту збільшуються й проблеми, пов'язані з реалізацією сумісності електронних каталогів, упровадженням сучасних технологій, забезпеченням представництва внеску кожного учасника в ресурси загального користування (у нашому випадку – у ЗвБД дисертацій), які потрібно розв'язувати разом всім учасникам Проекту.

Проблема спільного використання інформаційних ресурсів залишається актуальною. На жаль, питання організації корпоративних каталогів недостатньо досліджено ані теоретично, ані методично, хоча саме ці питання насамперед мають велике практичне значення. Виникнення електронних ресурсів веде до формування нових інформаційних потреб у читачів та відкриває нові можливості для організації праці та обслуговування користувачів, тому робота з поповнення зведеної бази дисертацій із питань освіти, педагогіки та психології має тривати й надалі.

Таким чином, можна зробити висновок щодо доцільності створення зведених каталогів/баз даних, у процесі реалізації яких може бути розв'язане питання раціоналізації наукового опрацювання нових надходжень до бібліотек для формування та взаємного використання інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу.

У перспективі фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського планується проводити роботу щодо підключення до Проекту інших учасників, але насамперед варто приділити увагу бібліотекам наукових установ НАПН України. Для цього їм необхідно активізувати роботу зі створення електронних каталогів, встановити повну версію САБ ІРБІС та поновити комп'ютерну базу. Бібліотеки, що використовують не САБ ІРБІС (зокрема бібліотека ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України), розглядаються як потенційні партнери і з часом, після розв'язання проблеми конвертування бібліографічних записів, також можуть підключитися до цього проекту.

Список використаних джерел

1. *Иванова Е.* Межбиблиотечное сотрудничество / Елена Иванова // Библ. дело. – 2009. – № 13. – С. 32–37.
2. Концепція створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського / [авт.: Рогова П. І., Артемов Ю. І., Вараксіна Н. В., Лобановська І. Г. ; наук. ред. Рогова П. І.] ; НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Вінниця : [б. в.], 2013. – 20 с.
3. *Корнілова Є. О.* Концептуальні засади формування корпоративних каталогів і картотек /Є.О. Корнілова, Л. Є. Корнілова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 25–27 трав. 2010 р. / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистец., Ін-т держ. упр. та інформ. діяльності. – К., 2010. – С. 36–37.

4. Обмін бібліографічними записами документів для створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу на засадах кооперування : інструкція / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [підгот.: Вараксіна Н. В.]. – К., 2013. – 6 с. – Рукопис.

5. Положення про бібліографічну Зведену базу даних дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [підгот.: Коваленко С. Г.]. – К., 2013. – 5 с. – Рукопис.

6. Положення про мережу освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та АПН України : затв. спіл. наказом М-ва освіти і науки України та Акад. пед. наук України від 30.05.2003 р. № 334/31 // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. – 2003. – № 21. – С. 27–32.

7. Пуртова Т. И. Контроль качества библиографических записей корпоративного электронного каталога [Электронный ресурс] : (доклад на 4-ой Всерос. межвуз. науч.-практ. конф. «Актуальные проблемы информатизации в науке, образовании и экономике – 2011», 26–28 окт., Зеленоград) / Т. И. Пуртова. – Режим доступа: <http://consensus.eunnet.net>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013 г.

8. Саломатова О. И. Межрегиональная аналитическая роспись статей: методика формирования корпоративной базы данных в Научной библиотеке Челябинского государственного университета [Электронный ресурс] : (доклад на 4-ой Всерос. межвуз. науч.-практ. конф. «Актуальные проблемы информатизации в науке, образовании и экономике – 2011», 26–28 окт., Зеленоград) / О. И. Саломатова. – Режим доступа: <http://consensus.eunnet.net>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013 г.

9. Седих В. В. Бібліотечні каталоги як інформаційно-пошукові системи / В. В. Седих, Г. П. Терентьева, В. К. Удалова. – Х. : ХДАК, 2003. – 192 с.

10. Створення бібліографічних записів для зведеної бази даних дисертацій : інструкція / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [підгот.: Коваленко С. Г.]. – К., 2012. – 15 с. – Рукопис.

С. Г. Коваленко

Библиографическая сводная база диссертаций – составляющая интегрированного информационного ресурса

В статье освещен вопрос создания библиографической Сводной базы диссертаций по вопросам образования, педагогики и психологии в Государственной научно-педагогической библиотеке Украины имени В. А. Сухомлинского. Актуальность статьи обусловлена актуальностью информации, которая содержится в диссертационных исследованиях, для ученых, исследователей, практических педагогов и т. д. Цель статьи – отображение формирования интегрированного отраслевого информационного ресурса (ИОИР) в электронной форме и предоставление к нему свободного и многоаспектного доступа. Перспектива работы по созданию ИОИР – подключение к этому Проекту всех педагогических вузов Украины, институтов последипломного педагогического образования, всех библиотек научных организаций Национальной академии педагогических наук Украины.

Ключевые слова: диссертации, сводные базы данных, электронные каталоги, образование, педагогика, психология, интегрированный отраслевой информационный ресурс.

S. Gh. Kovalenko

Bibliographic a combined database of theses is a constituent of the integrated branch information resource

The article is focused on the problem of creating a bibliographic combined database of theses on education, pedagogy and psychology at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. The actuality of the article is predetermined by the significance of the information that is contained in dissertations for scientists, post-graduate students, teachers and others. The aim of the article is to highlight the procedure of forming an integrated branch

information resource (IBIR) in the electronic form and making it manifold and accessible to the reader. The prospects of working at creating IBIR are to involve all pedagogical higher educational establishments of Ukraine, institutes of post-graduate studies, all libraries of the scientific institutions which belong to the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine in the mentioned project.

Key words: thesis, combined database, education, pedagogy, psychology, integrated branch information resource (IBIR).

Надійшла до редколегії 11.12.2013 р.

УДК 025.3:004

*Н. Д. Грудініна,
наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського*

РОЗШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглянуто питання щодо функціонування традиційних та електронного каталогів в сучасних умовах розвитку інформаційних технологій, їх суть та місце в інформаційному просторі Бібліотеки. Проаналізовано роль структурного підрозділу Бібліотеки у створенні єдиного інформаційного простору та наданні користувачам вільного доступу до видань і відомостей про них, задоволенні їхніх інформаційних потреб.

Ключові слова: довідково-пошуковий апарат, довідково-пошуковий апарат, традиційні каталоги, електронний каталог, опрацювання документів, бази даних, корпоративні проекти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

Постановка проблеми. Розвиток ІКТ та зміни в інформаційних потребах суспільства зумовили докорінне оновлення характеру й форм послуг, що надаються в книгозбірнях. Задоволення інформаційних потреб усіх учасників інформаційних відносин у бібліотеці – це істотний фактор підвищення рівня інформатизації суспільства, побудови суспільства знань. У найближчій перспективі цей розвиток уже має забезпечити якісно нове бібліотечне інформаційне виробництво. Сьогодні обслуговування зосереджується на виявленні та максимально повному задоволенні інформаційних запитів користувачів, що, у свою чергу, спонукає до наполегливого пошуку й упровадження сучасних форм цього процесу. Варто зауважити, що вітчизняні та зарубіжні науковці дедалі більше уваги приділяють питанню розвитку електронних бібліотек і перетворенню сучасних книгозбірень в інформаційні центри.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) – спеціалізована книгозбірня, яка має унікальні зібрання вітчизняних та іноземних документів у галузі педагогіки й психології. Такий фонд робить зазначену установу невіддільною складовою частиною державної системи зберігання й використання науково-технічної інформації України. Це, своєю чергою, потребує від неї створення ґрунтового довідково-пошукового